

ВЕБЛІОГРАФІЯ НА ДОПОМОГУ НАУКОВО-МЕТОДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОУНБ ІМ. В. Г. КОРОЛЕНКА

Алла Мальована,
заступник директора
Чернігівської обласної універсальної
наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка

СУЧАСНІ бібліотеки, створюючи власні електронні ресурси, долучають до числа своїх читачів користувачів Інтернету. Для якнайповнішого задоволення їх потреб бібліотекарі пропонують професійно відібрані та впорядковані різноманітні за змістом і видами електронні ресурси Мережі. Цей напрям бібліографічної діяльності називається вебліографією. Зазначений термін був уперше вжитий американськими бібліотекарями в 1990 р. у газеті «Нью-Йорк Таймс», через п'ять років його почали застосовувати європейські бібліотекарі, а в бібліотечному середовищі пострадянського простору він уживається з початку XXI ст. [3].

Питання теоретичного обґрунтування та аналізу практичних напрацювань щодо вебліографії в Україні вивчали Л. Трачук [13–15], О. Дікунова [5], К. Лобузін [10], Я. Бондаренко [3] та ін.

Л. Трачук визначає вебліографію як особливий напрям бібліографічної діяльності, спрямований на облік і відбір ресурсів Інтернету, необхідних насамперед самим бібліографам для довідково-бібліографічного обслуговування користувачів [13, с. 34].

Я. Бондаренко вебліографією називає підходи бібліографів до організації ресурсів Інтернету з метою спрощення пошукової діяльності користувачів Мережі [3].

Хоч орієнтуватись у безмежжі простору Інтернету нелегко і самим бібліотекарям, проте є необхідність у використанні його ресурсів для задоволення фахових інформаційних запитів. Зорієнтувати колег у професійних темах, котрі представлені в Інтернеті, допомогти в практичній роботі та підвищенні кваліфікації – саме такі завдання ставили перед собою працівники науково-методичного відділу Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка, створюючи на сайті бібліотеки розділ «Вебліографічні матеріали» в рубриці «Бібліотечному фахівцю».

Першою такою спробою став друкований публіцистичний матеріал для бібліотекарів «В "павутині" Інтернету» (2004), в передмові до якого чітко зазначено цільове та читацьке призначення: допомогти бібліотечним працівникам зорієнтуватись у Мережі, задовольняючи свої професійні потреби та запити користувачів [4]. Проте на той час бібліотечні фахівці Чернігівської області навряд чи могли використовувати ресурси Інтернету та задовольняти потреби своїх користувачів повною мірою, оскільки доступ до нього тоді був в обласній бібліотеці, Прилуцькій та Чернігівській ЦМБ. Однак час стрімко йде вперед, і ми, бібліотека-

рі, вже не уявляємо своєї професійної діяльності без можливостей Інтернету.

Наразі розділ «Вебліографічні матеріали» вміщує чотири електронні ресурси: «Маленька бібліотека у Всесвітній мережі» (2013), «Професійна періодика в мережі Інтернет» (2014), «Інтернет-ресурси про бібліотеки Чернігівщини» і «Чернігівська ОУНБ ім. В. Г. Короленка на сторінках всеукраїнських видань» (обидва – 2015). Розгляньмо детальніше кожен із них.

До ресурсу «Маленька бібліотека у Всесвітній мережі» вміщено інформацію про бібліотечні сайти невеликих (визначення умовне) сільських, районних, міських та інших бібліотек (за алфавітом назв населених пунктів) задля використання в практичній роботі та ознайомлення з їх структурою, змістом, дизайном [11]. У цьому ресурсі до уваги колег-бібліотекарів запропоновані також сайти, на яких представлені вебліографічні списки блогів бібліотек України та інших країн. Отже, ресурс є вебліографічним списком із використанням скріншотів для переходу на конкретний сайт та з елементами метавебліографії.

Професійне читання – важливий елемент безперервної освіти бібліотекарів. Професійні періодичні видання допомагають підвищувати кваліфікацію та бути в курсі розвитку бібліотечної справи. На жаль, у сучасних реаліях багато фахівців у сільській місцевості, та навіть у районних центрах, позбавлені можливості отримувати професійні періодичні видання. Тому добірка «Професійна періодика в мережі Інтернет» [12] дає можливість бібліотекарям області відчувати себе кваліфікованими спеціалістами, які спілкуються з колегами однією мовою. Матеріали ресурсу згруповано за алфавітом назв у три розділи: «Всеукраїнські професійні видання», «Регіональні українські професійні видання» та «Зарубіжні професійні видання». Всі позиції мають гіперпосилання і дають змогу перейти безпосередньо до документа.

На названі вище ресурси звернула увагу провідний бібліограф Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого А. Ільченко, яка, проаналізувавши їх у статті «Особливості подання вебліографічної інформації на сайтах ОУНБ», зазначила: «Розміщення вебліографічної інформації на сайті Чернігівської ОУНБ ім. В. Г. Короленка може слугувати прикладом при створенні інших схожих інформаційних ресурсів, адже наведена в передмовах інформація наділяє їх ознаками традиційного бібліографічного покажчика» [7].

Заохочені таким позитивним відгуком працівники бібліотеки продовжили працювати над вебліографічними посібниками.

З 1998 р. Чернігівська ОУНБ видає друкований бібліографічний покажчик «Бібліотеки Чернігівщини на сторінках преси». У зв'язку зі збільшенням публікацій про бібліотеки області в Інтернеті та для розширення доступу до цих публікацій було вирішено розпочати роботу над онлайн-додатком до названого покажчика «Інтернет-ресурси про бібліотеки Чернігівщини» [8].

У передмові наведено критерії відбору статей, зазначено цільове, користувачьке призначення та терміни оновлення ресурсу, перераховано види електронних ресурсів, посилання на які розміщені в онлайн-додатку. Публікації структуровано за алфавітом назв ЦБС (тих, які взяли участь у проекті), а в межах розділів – за роками та алфавітом прізвищ авторів та назв статей. Бібліографічні описи прономеровані, з короткими анотаціями. Під час підготовки ресурсу в нього було вміщено 357 статей за 2014 р., проте частину матеріалів, доступ до яких був відсутній на момент останнього редагування, було видалено, тому залишилося 244 публікації. За 2015 р. включено 357 статей.

Цей електронний ресурс є краєзнавчим повнотекстовим вебліографічним покажчиком, призначеним передусім для бібліотечних фахівців. Робота над ресурсом триває.

Вебліографічний огляд «Чернігівська ОУНБ ім. В. Г. Короленка на сторінках всеукраїнських видань» [16] висвітлює матеріали про роботу бібліотеки, опубліковані у професійній пресі, інших науково-виробничих та виробничо-практичних виданнях (переважно часописах). Публікації відібрано за 2011–2015 рр. (на момент створення) та доповнено онлайн-матеріалами, які ширше розкривають розглянуті в статті питання. Вебліографічний огляд доповнено зворотно-хронологічним алфавітним списком публікацій та алфавітним списком додаткових джерел з обов'язковими гіперпосиланнями. Роботу над оглядом планується продовжити в міру накопичення матеріалу. Унікальність цього ресурсу полягає в тому, що всі матеріали, про які йдеться в огляді, розміщені на сервері бібліотеки.

Деякі слів про проблемні моменти, що поставили перед укладачами в процесі роботи. Насамперед це бібліографічний опис (БО). В Україні діє низка стандартів, які можна застосувати для БО електронних ресурсів. Це питання досить детально розглядається у статті І. Карнаух [9]. Проте тільки стандарт ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «СІБВС. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» вміщує єдиний приклад опису електронного ресурсу локального доступу. А оскільки предметом вебліографії є електронні ресурси віддаленого доступу, то для БО у вебліографічних посібниках, створених у нашій бібліотеці, використовувалися рекомендації авторитетних фахівців, зокрема М. Женченко [6], О. Кордюкової [2], І. Карнаух [9], бібліотеки Миколаївського національного аграрного університету [1].

Вразливою вебліографічну діяльність роблять і залежність від технічного стану обладнання та програмного забезпечення, наявності доступу до Інтернету, і робота з динамічними за природою ресурсами, адже сайти з'являються та зникають; задля звільнення місця на серверах видаляються архіви з інформацією. Тому вебліографічні посібники потребують постійного перегляду та оновлення. Всі згадані вище ресурси нашої бібліотеки, через об'єктивні та суб'єктивні фактори, переглядаються та оновлюються один раз на рік. Зазначимо, що все-таки це не є та оперативність, яка має бути в цій роботі.

Серед переваг вебліографічних покажчиків можна назвати економічні (відсутні витрати на друк), змістові (можливість доступу до повних текстів), територіальні та часові (доступ із будь-якої точки планети в будь-який час), відповідність вимогам сучасного розвитку суспільства.

Отже, вебліографічна діяльність є новим і перспективним напрямом бібліографічної роботи бібліотек. Тому Чернігівська ОУНБ ім. В. Г. Короленка планує й надалі продовжувати та розвивати цю справу.

Список використаних джерел

1. Бібліографічний опис електронних ресурсів [Електронний ресурс] : метод. рек. / Миколаїв. держ. аграр. ун-т. бібліотека ; [розробники і уклад.: Д. В. Ткаченко, О. О. Цокало]. – Текст дані. – Миколаїв, 2011. – 77 с. – Режим доступу: <https://ru.calameo.com/read/002438128f7e6ab037024> (дата звернення 09.11.2018). – Назва з екрана.
2. Бібліографічний опис електронних ресурсів [Електронний ресурс] : [презентація] / Нац. парлам. б-ка України, наук.-бібліогр. від.; [уклад. Кордюкова О. М.] // Бібліотечному фахівцю : [сайт]. – Текст. і граф. дані (42 слайди). – Київ. – Режим доступу: <http://profy.nplu.org/file/biblio-opys.pdf> (дата звернення: 15.09.2017). – Назва з екрана.
3. Бондаренко Я. Л. Веблиография как средство ориентации читателей детской библиотеки в ресурсах Интернет [Электронный ресурс] / Я. Л. Бондаренко // Librar.Org.Ua : [об'являється]. – Текст. дан. – Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=libraries&id=397 (дата звернення: 15.09.2017). – Загл. с екрана.
4. В «лавутині» Інтернету : путівник для бібліотекарів / Чернігів. держ. обл. універс. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка ; [уклад. А. М. Постернак]. – Чернігів : [б. в.], 2004. – 9 с. – Відомості доступні також в Інтернеті: <http://libkor.com.ua/index.php?id=6&sid=4&year=2004>.
5. Дікунова О. А. Вебліографія як джерело електронного довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки вищого навчального закладу / О. А. Дікунова // Наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство. – 2015. – Вип. 4. – С. 283–287. – Відомості доступні також в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprknuiobk_2015_4_56.
6. Женченко М. Бібліографічний опис електронних ресурсів: загальні вимоги / Марина Женченко // Вісн. Кн. палати. – 2011. – № 4. – С. 15–18.
7. Личенко А. Особливості подання вебліографічної інформації на сайтах ОУНБ / А. Личенко // Бібл. планета. – 2015. – № 1. – С. 25–27.
8. Інтернет-ресурси про бібліотеки Чернігівщини [Електронний ресурс] : [вебліогр. покажч.] / уклад. А. Мальована // Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека

ім. В. Г. Короленка : [сайт]. – Текст. дані. – Чернігів, 2013. – Режим доступу: <http://libkor.com.ua/index.php?id=6&sid=5&pid=3> (дата звернення: 09.11.2018). – Назва з екрана.

9. Карнаух И. А. К вопросу о библиографическом описании сетевых электронных ресурсов / И. А. Карнаух // Библиотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали наук.-практ. інтернет-конф., присвяч. 210-річчю Харків. нац. мед. ун-ту та 95-річчю Наук. б-ки ХНМУ, Харків, 5–12 жовт. 2015 р. / Харків. нац. мед. ун-т, Наук. б-ка. – Харків, 2015. – С. 79–86.

10. Лобузін К. Шляхи інтеграції бібліотечної діяльності до онлайн-середовища / Катерина Лобузін // Вісн. Кн. палати. – 2012. – № 7. – С. 30–34.

11. Маленька бібліотека у Всесвітній мережі [Електронний ресурс] : вебліогр. огляд / підгот. А. Мальована // Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://libkor.com.ua/index.php?id=6&sid=5&pid=1> (дата звернення: 05.11.2018). – Назва з екрана.

12. Професійна періодика в мережі Інтернет [Електронний ресурс] : [вебліогр. огляд] / підгот. А. Мальована

на // Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://libkor.com.ua/index.php?id=6&sid=5&pid=2> (дата звернення: 05.11.2018). – Назва з екрана.

13. Трачук Л. Вебліографічні ресурси українських бібліотек / Людмила Трачук // Вісн. Кн. палати. – 2010. – № 3. – С. 31–34.

14. Трачук Л. Ф. Особенности вебліографических пособий: теоретический аспект / Л. Ф. Трачук // Науч. и техн. б-ки. – 2012. – № 4. – С. 52–59.

15. Трачук Л. Роль веб-сайтів обласних універсальних наукових бібліотек України в інформаційній соціалізації та самообслуговуванні користувачів бібліотек / Л. Трачук // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2015. – Вип. 42. – С. 135–146.

16. Чернігівська ОУНБ ім. В. Г. Короленка на сторінках всеукраїнських видань [Електронний ресурс] / підгот. А. Мальована // Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу: <http://libkor.com.ua/index.php?id=6&sid=5&pid=4> (дата звернення: 15.09.2017). – Назва з екрана.